

ДО 115 РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНОГО ПРИРОДОДОСЛІДНИКА ЗАКАРПАТТЯ ПРОФЕСОРА С.С. ФОДОРА

В цьому році виповнюється 115 років від дня народження відомого українського вченого, фундаментального дослідника флори та палкого захисника природи Закарпаття, педагога, доктора біологічних наук, професора Степана Степановича Фодора (Чубірко, 2007; Бедей, 2010).

Я, як і багато інших випускників Ужгородського державного університету, мав щасливу нагоду слухати лекції цього поважного професора та брати участь, під його керівництвом, в польових флористичних дослідженнях, у період стаціонарного навчання на біологічному факультеті (1969–1974 рр.).

Професор Степан Степанович Фодор, як і професори І.І. Бубряк, В.В. Скрипник, В.І. Комендар, запам'ятались мені, як представники старої, широко ерудованої, класичної європейської університетської професури, які пройшли ґрунтовну фахову підготовку в гімназіях та університетах Праги, Будапешта й колишнього Радянського Союзу, і користувались великою повагою та авторитетом серед студентів та ви-

кладачів. А Степан Степанович виділявся, ще й тим, що володів витонченою харизмою викладача та вмінням спілкування зі студентами та викладачами. Його лекції та практичні заняття, із характерним закарпатським діалектом, насиченим угорськими, русинськими та чеськими словами й прикладами із його професійного життя, були цікавими, змістовними, сприймалися легко і зрозуміло студентами. Його лекції, практичні заняття та польові екскурсії були пронизані духом збереження та раціонального використання флори та рослинності, формували у нас любов до рідної природи.

Для мене важливо, що багато речей, про які з ентузіазмом розповідав Степан Степанович, стали для мене потрібними в моїй багаторічній практичній природоохоронній діяльності на посаді керівника Карпатського біосферного заповідника. Добре мені запам'ятались його палкі розповіді про роль верхньої межі лісу у Карпатах, як одного з важливих чинників виникнення паводків на гірських ріках Закарпаття, та про науково-практичні експерименти на

полонинах Рівна та Брецькул, які вони разом із професором В.І. Комендаром започаткували для її відновлення.

Змістовними та пізнавальними були лекції та екскурсії із вивчення екзотів, які стали невід'ємним елементом озелення міста Ужгорода та інших населених пунктів Закарпаття. Історії про створення липових алей, дендропарку Лаудона, завезення сакури, сірійської рози, магнолій та інших заморських дерев і кущів теж запам'ятались назавжди. А коли у видавництві "Карпати" з'явилась книга "Екзоти Карпат" (Фодор, Терлецький, Гладун, 1982), то ми гордились, що написав її наш вчитель Степан Степанович Фодор.

Вперше від нашого професора ми почули захоплюючу розповідь про викладача Ужгородської гімназії Іштвана Лаудона, який ще в 1886 році заснував одну з найпривабливіших визначних природних пам'яток Ужгорода – дендропарку, який сьогодні носить ім'я педагога та натураліста Іштвана Лаудона, доктора Ужгородської Королівської католицької гімназії. Він, подорожуючи світом, завозив та власноруч висаджував декоративні

екзоти. Тепер ми знаємо, що так в Ужгороді з'явилися канадська, китайська, нормандська та вірджинська гігантські ялини, таксодіуми, гінґо, криптомерія японська, магнолія Суланжа та безліч інших цінних екземплярів рослинного світу.

Пам'ятаючи про це, майже через сорок п'ять років, на сторінках заснованого та редагованого мною Всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу "Зелені Карпати", ми помістили розгорнутий матеріал про легендарного закарпатського природодослідника доктора Іштвана Лаудона.

В 1972–1974 роках Степан Степанович завершував та захистив у Московському державному університеті докторську дисертацію, темою якої була флора Закарпаття. Захистити дисертацію в МДУ імені Михайла Ломоносова було дуже престижно. Про це він щиро з нами ділився враженнями, а ми раділи за визнання його багаторічної праці з вивчення флори Закарпаття. На підставі цих досліджень, у 1974 році побачила світ монографія "Флора Закарпаття", яка і до нині є настільною книгою для науковців та природоохоронців.

- Бедей М.М. Спогади учня про вчителя (пам'яті професора С.С. Фодора). Два сторіччя дослідження рослинного покриву Карпат / М.М. Бедей // Матеріали міжнародної наукової конференції присвяченої 130-річчю від дня народження Антонія Маргіттая (м. Мукачєво-Берегово, 16–18 вересня 2010). – Ужгород: "Карпати", 2010. – С. 25–27.
- Чубірко М.М. Патріарх Закарпатської флористики (100 років від дня народження Степана Фодора) / М.М. Чубірко // Укр. ботан. журн., 2007. – Т. 64, № 5. – С. 736–740.
- Фодор С.С. Флора Закарпаття / С.С. Фодор. – Львів: "Вища школа", 1974. – 208 с.
- Фодор С.С. Екзоти Карпат / С.С. Фодор, В.К. Терлецький, Я.Д. Гладун. – Ужгород: "Карпати", 1982. – 121 с.

Ф.Д. Гамор

Довідково

Фодор Степан Степанович – один із найвидатніших українських ботаніків, загальновідомий дослідник рослинності Закарпаття, народився 2 листопада 1907 року в с. Нижня Грабівниця на Мукачівщині в родині вчителів. У 1928 році закінчив Мукачівську гімназію. Згодом успішно склав іспити до Карлового університету (м. Прага) на природничий факультет, який закінчив у 1934 році. Свою педагогічну роботу розпочав в Ужгородській реальній гімназії, де викладав природознавство і географію. Після відкриття Ужгородського державного університету в 1946 році, йому запропонували посаду наукового співробітника ботанічного саду УжДУ. А з 1 серпня цього року він стає директором ботанічного саду. В 1947 році займає посаду асистента кафедри ботаніки. У 1956 році Степан Степанович успішно захистив кандидатську дисертацію. Продовження вивчення флори Закарпаття дозволило йому у 1973 році захистити докторську дисертацію. Науковим здобутком Степана Степановича Фодора є опубліковані ним праці, зокрема "Матеріали до закарпатської флори", "Вчення про рослини, ввезені в Закарпаття", „Рослинність Закарпатського регіону", "Рослинний покрив Закарпатського регіону", "Гори й полонини північно-західної частини Закарпаття" та інші. Та найважливіша його праця є "Флора Закарпаття", в якій наводиться всебічна характеристика 2613 видів аборигенної і культурної флори регіону.

Впродовж 30 років Степан Степанович проводив дослідницьку роботу на полонинах Рівна і Брецул. Більш ніж за 50 ро-

ків роботи в Ужгородському університеті свою наукову роботу пов'язував з навчальною. Написав багато лекцій з питань систематики квіткових рослин і місцевої флори. Сьогодні Степана Степановича Фодора можна назвати фундатором Ужгородської наукової школи систематики рослин, яку визнають не тільки в Україні, але й поза її межами. Помер Степан Степанович Фодор 23 травня 2000 року.

(За матеріалами Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Федора Потушняка Закарпатської обласної ради)

Професор Степан Фодор (по центру)
із студентами, 1997 р.

Професор Степан Степанович Фодор, із нагоди 90-річчя, проводить екскурсію по рідному ботанічному саду УжНУ для студентів 4 курсу біологічного факультету, 1997 рік